

Lystskoven Fruens Bøge i 1890'erne

Da Fruens Bøge var Dyrehavsbakke

**En guidet vandretur i Fruens Bøge med beskrivelse af restauranter og
forlystelser i skoven i 1890'erne**

Udgivet af Dalum-Hjallese Lokalarkiv & Lokalhistoriske Forening

Tekster og billedvalg: Henrik Bjerregaard og Jytte Raun, 2016

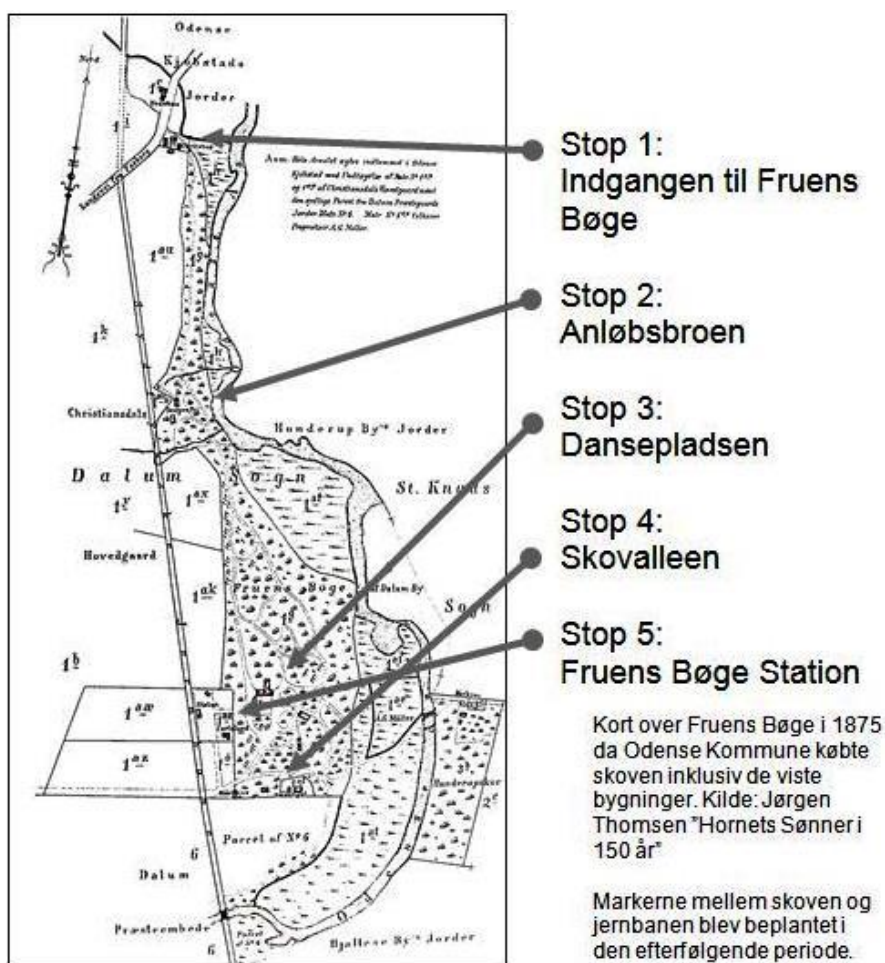
Stop 1: Indgangen til Fruens Bøge

I slutningen af 1800 tallet blev det på mode i de største danske byer at forlyste sig med dans og anden underholdning i nærliggende skove og grønne områder. Det gælder for Dyrehaven i København og Risskov i Århus - men også de mindre købstæder havde skovpavilloner, hvor det bedre borgerskab dansede om søndagen.

Udviklingen blev ofte støttet af lokale erhvervsfolk, der så det som en del af deres opgave at etablere grønne områder for byernes hurtigt voksende borgerskab – tyende og arbejdere blev først brugere i takt med arbejderbevægelsens fremmarch efter århundredskiftet.

I Odense var det især til Fruens Bøge, at det bedre borgerskab spadserede til dans om søndagen. I 1899 afholdtes 23 dansedage – med 3 til 4.000 gæster på de gode dage. Danseaftenerne fortsatte efter århundredeskiftet men døde langsomt ud op til 2. verdenskrig.

Denne folder beskriver en skovvandring gennem Fruens Bøge med fem stop, der hver fortæller om de glade dage i lystskoven Fruens Bøge i 1890'erne

Da besøgsantallet i Fruens Bøge voksede år for år, etableredes i 1882 dampbådssejls fra Munke Mose til Fruens Bøge. Dampbådene blev senere erstattet af motordrevne både og fungerer stadig i sommerhalvåret som en meget populær udflugtsmåde til og fra Fruens Bøge. Å-farten har dannet baggrund for sangen "Sejle op af åen", der blev lanceret af Eduard Agerholm på Odense Sommerteater i 1896.

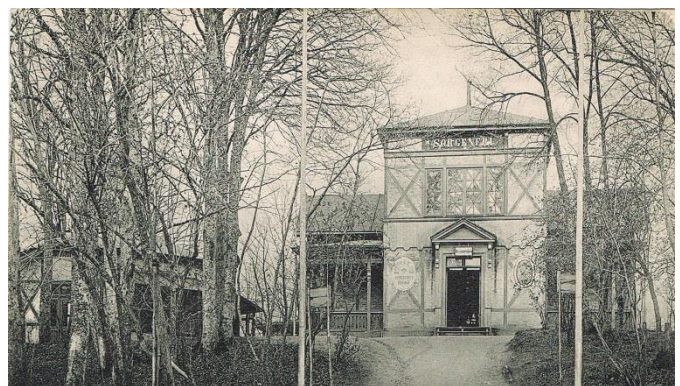
**Erik Bøghs sti og bro blev etableret 1912
Å-stien først i 1976**

Restaurant Sorgenfri

Ovenfor Å-fartens anløbsbro lå restaurant "Sorgenfri", som har givet navn til bækken i nærheden. Ved siden af restauranten var en lille dal, der blev anlagt som have til restauranten. Oppe i haven på Lærkehøj rejste Odense Kommune i 1905 en statue til minde om naturvennen Theodor Schiøtz (1821-1900) - grundlægger af Albani bryggeriet og fra 1865 medlem af "Forskønnelsesudvalget", der udvidede beplantningen i Fruens Bøge.

Restaurant Sorgenfri 1915

Stop 3: Dansepladsen

Den centrale danseplads i Fruens Bøge lå på den store plads bag Frihedsstøtten og Fruens Bøge Station.

På initiativ af kammerherre Christian Benzon fra Christiansdal etableredes i 1840 "Skovforeningen", der havde til formål at arrangere ugentlige danseaftener og udnytte skoven som rekreativt område for odenseanerne.

Skovforeningen fik sit eget område i Fruens Bøge og i 1841 åbnedes en dansepavillon på dansepladsen. Året efter opsattes en tilskuertribune og en musiktribune på pladsen. Lokalerne blev - foruden af foreningen selv - benyttet af bl.a. sangforeningen og af skytteforeningen.

Danseaftenerne i Fruens Bøge blev en stor succes, og i 1882 udskiftedes den gamle pavillon med en stor, murstens pavillon med tårn og overdækket musikterrasse og det træbelagte dansegulv udviklede sig til Danmarks største "danseestrate".

Normalt startede en danseaften med en koncert på 1,5 time efterfulgt af to timers dans til kl. 22. Påklædningen var fint tøj og hvide handsker, og danseinspektører sørgede for, at alt gik ordentligt til. Hvis det regnede om søndagen, flyttedes dansen til en efterfølgende hverdag. Når der var dansedage hejstes Skovforeningens flag på Hempels tårn på Gråbrødre Torv. Fra 1930'erne faldt besøgstallet, og 1932 nedlagdes foreningen, og skovpavillonen blev revet ned i 1949.

Stop 4: Skovalleen

Dans under åben himmel var en yndet forlystelse. Foruden Pavillonen havde både Skovlyst, Røde Hus og Sorgenfri egen musiktribune, dansegulv, lysthuse, udendørsservering og keglebaner. På gode dage deltog 3 – 4.000 gæster på de fem restauranter – og Fruens Bøge blev landskendt for sine danseaftener.

Restaurant Skovlyst

Restaurant Skovlyst lå på den sydlige side af Skovalléen, der hvor der i dag er P-pladser. Restauranten var for de bedre stillede og havde fast orkester om sommeren. Kommunen ejede alle restauranterne i Fruens Bøge – men forpagtede dem ud.

Restaurant Røde Hus

Røde Hus lå ved Skovalléen ved jernbaneoverskæringen – hvor der i dag er en legeplads. Restauranten ophørte i 1957 og blev nedrevet få år efter. Især de unge kom på Røde Hus – medens de fine kom i Skovlyst, arbejderne i Sorgenfri og håndværkerne på Carlslund.

Restaurant Carlslund

Carlslund er den eneste restaurant i omegnen af "Humblepladsen", der stadig eksisterer. Carlslund er under opbygning efter en omfattende pyromanbrand i 2015. Det samme gælder det nærliggende spejderhus "Frederiksminde", der blev flyttet til Fruens Bøge i 1879 og oprindeligt blev anvendt som skyttehus for "Odense forenede Skydeselskab".

Stop 5: Fruens Bøge Station

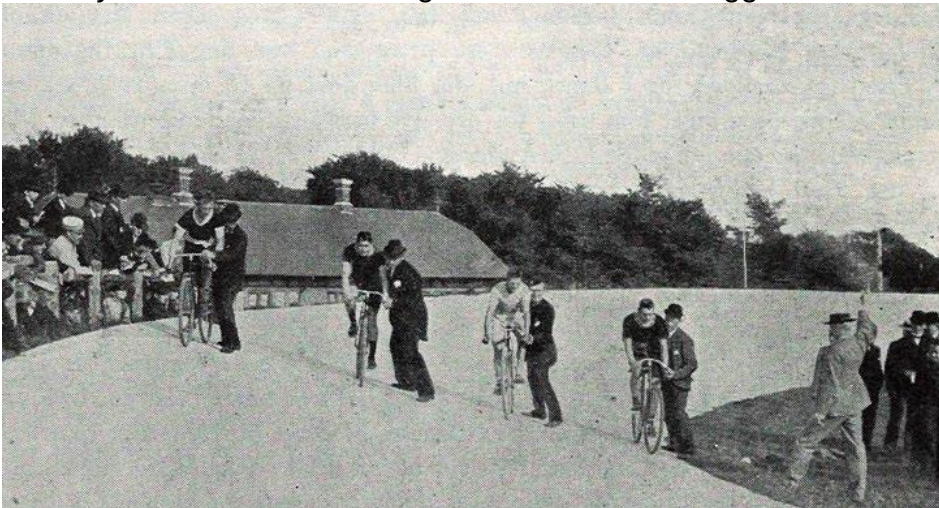
10. juni 1876 åbnedes Svendborgbanen og Fruens Bøges station. Fruens Bøge station blev som Charlottenlund station ved Dyrehaven i København bygget i "Schweizerstil" og var indtil 1885 kun åben i sommerhalvåret – målrettet de mange gæster til restauranterne i Fruens Bøge. I 1899 benyttede 33.250 togrejsende Fruens Bøge station, hvilket udgjorde 60% af den samlede trafik på Svendborgbanen.

I 1906 blev Fruens Bøge station knudepunkt for Odense, Nørre Broby, Faaborg banen, som også benyttedes til godstransport til Dalum Papirfabrik.

Medvirkende til de mange gæster i Fruens Bøge var også etableringen af Odense Cykelbane i Dalum i 1894. Interessen for cykling var stor i 1890'erne, og der var stor utilfredshed med det daværende cykleanlæg ved Ansgar Anlæg. Derfor tog Fyens Cykle Union initiativ til at flytte banen til Dalum overfor stationen, der hvor Jernbane Allé ligger i dag. Banen blev cementeret det følgende år.

En af de drivende kræfter bag banen var Thorvald Ellegaard, der boede på Skovalléen. Thorvald Ellegaard blev senere seksdobbel verdensmester og har lagt navn til Odenses nye cykelbane i Bolbro.

Cykelbanen i Fruens Bøge med stationen i baggrunden

Thorvald Ellegaard

Når Ellegaard stillede op i Dalum, trak han altid fulde huse. I løbet af sæsonen bød Fyens Cykle Union som regel på fire løbsarrangementet. I 1896 blev der sat publikumsrekord med 4.500 tilskuere.

På grund af konkurrence fra cykelbanen i Ordrup begyndte tilskuertallet imidlertid at falde, og omkring 1909 blev banen nedlagt, og jorden blev solgt som villagrunde.

På initiativ af Fyens Cykle Union blev i 1898 endvidere etableret en cykelsti fra Fruens Bøge station langs Sdr. Boulevard til centrum – sandsynligvis Danmarks første egentlige cykelsti.

Tidslinje

Lystskoven Fruens Bøge 1840 til 1940

- 1840 Foreningen i Fruens Bøge (Skovforeningen) stiftes.
- 1841 Pavillonen åbnes på Humlepletten - den nuværende naturlegeplads
- 1852 Restaurant Sorgenfri bygges.
- 1876 Odense Kommune køber Fruens Bøge af Benzons for 53.000kr – inklusiv de fem Restauranter.
- 1876 Fruens Bøge station og Svendborgbanen åbnes.
- 1882 Odense Å-fart etableres med dampbåd fra mosen til Fruens Bøge
- 1888 Frihedsstøtten opsættes ved indgangen til Dansepladsen
- 1890 Elektrisk lys på Humlepletten fra eget elværk.
- 1893 100.000 sejlende skovtursgæster om året
- 1894 Cykelbanen i Fruens Bøge opføres overfor Fruens Bøge station
- 1896 Sejle op af Åen opføres i Odense Sommerrevy
- 1898 Cykelsti til Odense – Danmarks første cykelsti
- 1899 Skovforeningen afholder 23 dansedage. 3-4.000 gæster restauranterne på gode dage.
- 1900 Skovforeningen har 2000 medlemmer – Odense har 38.000 indbyggere
- 1901 Thorvald Ellegaard verdensmester første gang
- 1905 Socialdemokraternes 1.maj demonstration afsluttes på engen
- 1927 Skovsøen graves som beskæftigelsesarbejde
- 1929 Røde Hus har åben dansestræde, udsigtstårn, keglebane og plads til 7 - 800 gæster
- 1930 Restaurant Skovbakken åbner ZOO. 5.620 gæster på åbningsdagen
- 1938 Mange tusinde deltagere til 1.maj i Fruens Bøge, hvor Stauning taler
- 1949 Pavillonen nedrives - en epoke er slut

Læs mere her:

- Anders W. Berthelsen: Fruens Bøge Solgt for 53.000kr. Dalum Hjallesø bogen 2009
- <http://my1287.dk> – Modeljernbaneklub – søg efter Fruens Bøge Station
- Torben Madsen: I byen i Odense 1950-80. Forlaget OSEA 2013
- Banecykling i Odense – Thorvald Ellegaard. Cykling Odense 2013
- Halvhundredaars-Jubilæet i Fruens Bøge. 1890 – Dalum Hjallesø Lokalarkiv